

Olgu Sunumu

Lateks Kullanım Testi Sonrasında Sistemik Allerjik Reaksiyon Gelişen Bir Olgu

A. KUTLU*, B. BOZKURT*, O. TAŞKAPAN*

* Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Haydarpaşa Eğitim Hastanesi, Allerjik Hastalıklar Servisi, İSTANBUL

Doğal lateks birçok ev, büro eşyası ile medikal aletlerin ana bileşeni ve yaşamımızdaki vazgeçilmez maddelerden biridir. Doğal lateks proteinlerine karşı tip 1 immünolojik reaksiyon sonucu gelişen ve kontakt ürtikerden, ölümcül anafilaksilere dek uzanan bir dizi allerjik reaksiyon tanımlanmıştır. Bu yazıda yoğun lateks teması ve latekse bağlı allerjik yakınmaları olan, lateks eldiven kullanım testi sonrasında yaygın ürtiker-anjiyoödem gelişen bir olgu sunulmuştur.

OLGU SUNUMU

Yaklaşık on beş yıldır özellikle bahar aylarında belirginleşen burun akıntısı, arka arkaya hapşırma ve burun kaşıntısıyla birlikte göğüs- te sıkışma duyumu yakınmaları olan otuz üç yaşında bayan hasta sekiz aydır bir hastanenin çamaşırhane bölümünde çalıştığını, eldiven kullanımıyla birlikte ellerinde kaşıntı ve kızarıklıklar oluştuğunu, rinit ve solunum şikayetlerinde artış olduğunu belirtmekteydi. Hastanın anamnezinden birkaç kez ürtiker-anjiyoödem atağı geçirdiği, dokuz yıl önce geçirdiği bir laparoskopik cerrahi işlem sırasında anafilaksi reaksiyonu geliştiği öğrenildi. Hasta her-

hangi bir doğum kontrol yöntemi kullanmıyordu ve olası çapraz besin reaksiyonları açısından ayrıntılı sorgusunda herhangi bir besine karşı allerji öyküsü vermiyordu. Dermatolojik muayenede ellerinde herhangi bir egzamatöz lezyon gözlenmedi.

Onam formları imzalatıldıktan sonra genel solunumsal allerjenler ve lateksle (500 µg/mL) yapılan deri testinde ev tozu akar karışımı, çayır ve yaban otları polen karışımına ve latekse karşı ++++ deri duyarlılığı (Stallergenes -Fransa) saptandı. Kliniğimizde lateks kullanım testi ve deri testi arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik sürdürülen bir çalışma kapsamında hastaya lateks eldiven kullanım testi yapıldı^[1]. Lateks eldiven kesilerek, ıslatılmış olan bir parmağa takıldı. Kontrol olarak diğer el parmaklarından birine vinil eldiven parçası takıldı. On beş dakika sonra parmaklarda herhangi bir ürtikeryal reaksiyon gözlenmedi. Lateks ve vinil eldivenlerin tümüyle ıslak olarak her iki ele giydirilmesinden kısa süre sonra hastanın ellerinde kızarıklık gözlenmemesine rağmen lateks eldiven giydirilen elde hafif derecede kaşıntı şikayeti oluştu. Gözlem altında tutulan

Yazışma Adresi: Dr. A. KUTLU

Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Haydarpaşa Eğitim Hastanesi, Allerjik Hastalıklar Servisi, Kadıköy 34668, İSTANBUL
e-posta: kotiloglu@hotmail.com

hastada 30 dakika sonra dudaklarda anjiyo-ödem, özellikle yüz ve boyunda yaygın ürtikeryal lezyonlar gelişmesine rağmen lateks eldiven giydirilen elinde kontakt ürtikeryal lezyon gözlenmedi. Hastada herhangi bir anafilaksi bulgusu ve solunumsal yakınma oluşmadı.

TARTIŞMA

Yüksek elastisite, fleksibilite ve mükemmel bariyer özellikleriyle doğal lateks, günlük yaşamımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Tıbbi malzemelerden (eldivenler, bandajlar, kateterler, enema kitleri, ambu, ventilatör gibi anestezi malzemeleri, intravenöz (IV) setler, dental malzemeler, obstetrik ve jinekolojik tanı ve tedavide kullanılan ürünler vb.), kişisel eşya ve gereçlere (gözlük, ayakkabı, maske, prezervatif vb.); başta balon olmak üzere oyuncaklardan, hortum, kablo, conta gibi çeşitli ürünler ve ev araçları lateksten yapılmakta, ya da lateks içermektedir. Literatürde çikolata ambalajı gibi beklenmedik maddelerin içeriğinde bulunan latekse temas sonrası da gelişebilen kontakt ürtiker vakaları bildirilmiştir^[2]. Eldiven, balon, prezervatif gibi malzemeler daldırma işlemi ile üretildiği için, kalıp yöntemiyle üretilen şırınga pistonları, şişe kapakları, araba lastikleri gibi sert malzemelerden daha fazla ve daha kolay açığa çıkabilen lateks proteinleri içermektedir. Bu tip ürünlere karşı tip 1 allerjik reaksiyonlar daha fazla görülmekte ve daha şiddetli olmaktadır.

Doğal lateks ürünlerine karşı ani tip hipersensitivite reaksiyonları, iritan ve allerjik kontakt dermatit olmak üzere üç tip reaksiyon tanımlanmıştır. Tip 1 doğal lateks allerjisi lateks allerjenleriyle deri, mukoza ve parenteral yolla karşılaşma sonucunda tetiklenebilir ve kontakt ürtikerden, ölümcül anafilaksilere dek uzanan bir dizi hastalık tanımlanabilmektedir^[3]. Von Krogh ve Maibach, ortaya çıkan reaksiyonun şiddetine göre oluşan klinik tabloyu dört basamakta sınıflandırmıştır^[4]. Birinci basamak lokalize ürtikeryal, ikinci basamak ise anjiyoödem eşlik ettiği ya da etmediği yaygın ürtikeryal reaksiyondur. Üçüncü basamakta ürtikere astım, rinokonjunktivit, orolarengeal ve gastrointestinal semptomlar eşlik eder. Son basamakta ise şiddetli anafilaktik şok vardır.

Öncelikle hemşireler, daha sonra ise hekimler ve laboratuvar, lateks sanayi çalışanları, bahçıvan ve temizlik işçileri gibi yoğun lateks

teması olanlar yüksek risk altındadır^[5]. Hem soru-cevap, hem de deri testi veya lateks spesifik IgE ölçümleri ile yapılan çalışmalarda sağlık çalışanlarında %0.5-17 arasında değişen oranlarda lateks duyarlılığı bildirilmiştir^[6,7]. Ülkemizde yapılan bir çalışmada, düzenli olarak lateks eldiven kullanan 206 sağlık çalışanında lateks duyarlanma prevalansı %9.22 olarak bulunmuştur^[8].

Kontakt ürtiker, lateks allerjisinin en sık rastlanan erken ortaya çıkış tablosu olup, doğal lateks proteinine karşı gelişmiş IgE aracılıklı bir reaksiyondur. Semptomlar eldiven giyildikten 10-15 dakika sonra ortaya çıkıp eldivenle temas eden bölgede kızarıklık, kaşıntı, kabarıklık şeklinde kendini gösterir. İsveç'te yapılan bir çalışmada, diş hekimleri arasında posta yoluyla gönderilen anketi cevaplayan 3083 kişinin %23'ü eldivene karşı tolerans problemi yaşadığını bildirmiş ve eldiven kullanımından kısa süre sonra kaşıntı şikayeti ortaya çıkan 131 hastanın sadece %11'inde deri testleri ve RAST ile lateks allerjisi ortaya konmuştur^[9]. Bu çalışmada deri semptomlarının aksine eldivenle ilişkili konjunktivit, rinit ve astım şikayetleri NRL'ye karşı IgE aracılıklı allerjiyle anlamlı korelasyon göstermiştir. Olgumuzda lateks eldivenin yoğun olarak kullanıldığı ortamlarda ortaya çıkan solunumsal yakınmaların olması, latekse karşı tip 1 allerjik duyarlanmanın olduğunu düşündürmekteydi. Genellikle latekse bağlı kontakt ürtikeri olan olgularda reaksiyon eldivenin ele temas eden kısımlarıyla sınırlı olmakla birlikte, olgumuzda görüldüğü gibi kullanım testi sonrasında yaygın ürtikeryal reaksiyonlar da ortaya çıkabilmektedir^[10]. Lateks eldiven kullanım testinde küçük de olsa anafilaksi riski bildirilmektedir^[11].

Lateksle mukozal temas sonrasında kontakt ürtiker ve solunum yakınması olan hastamızın laparoskopik cerrahi işlem sırasında anafilaksi reaksiyonu öyküsü vardı. Genel anestezi sırasında ortaya çıkan anafilaksi reaksiyonlarının %22.3'ünden lateksin sorumlu olduğu gösterilmiş olup, cerrahi operasyon sırasında latekse bağlı anafilaksi gösteren hastaların çoğunda hastamızda olduğu gibi daha önceden latekse bağlı kontakt ürtiker ve tip 1 allerjik reaksiyon öyküsü vardır^[12].

Lateks temasına bağlı olarak gelişen geç tip egzamatöz reaksiyonlardan genel olarak doğal

lateks değil, üretim sırasında eklenen bazı kimyasal maddeler sorumludur. Son yıllarda özellikle el egzaması ile hekime başvuran olgularda, doğal lateksin kendisine karşı gelişen tip 4 immünolojik reaksiyonlar da bildirilmektedir. İngiliz Kontakt Dermatit Grubu'nun yaptığı bir çalışmada, yama testi pozitifliğine göre bu oranın %1 düzeyinde olduğu saptanmıştır^[13]. Lateks eldiven kullanımına bağlı deri şikayetleri olan 295 hastane çalışanı ayrıntılı olarak değerlendirilmiş, bu hastaların %10.5'inde lateksle ilişkili maddelere karşı yama testi pozitifliği (başlıca thiuram mix ve carba mix'e karşı) bulunmuş ve hastaların %85.1'i iritan kontakt dermatit, %10.5'i allerjik kontakt dermatit, %6.8'i kontakt ürtiker ve %2.4'ü de kontakt dermatite eşlik eden kontakt ürtiker olarak değerlendirilmiştir^[14]. Bazı çalışmalarda allerjik ve iritan kontakt dermatit ve kontakt ürtiker birlikteliği gösterilmekle birlikte, lateks eldivenlere bağlı deri şikayetlerinin çok büyük bir kısmını allerjiden ziyade eldivenlerdeki kimyasal maddelerle temas, sürtünme ve terleme sonucu oluşan irritasyon oluşturmaktadır^[15,16].

Lateks eldiven kullanımına bağlı deri şikayetleri olan hastaların küçük bir bölümünde tip 1 allerjik duyarlanma olup, kontakt ürtikere eşlik eden rinit ve solunum yakınmaları olan vakalarda mukozal düzeyde temas, cerrahi müdahaleler sırasında ve de lateks kullanım testi esnasında ciddi allerjik reaksiyonların gelişebileceği göz önünde bulundurulmalı ve rekürren ürtiker-anjiyoödem şikayetiyle başvuran tüm hastalarda olası lateks teması sorgulanmalıdır^[17,18]. Zorunlu olmadıkça eldiven kullanımından kaçınma, pudrasız eldiven kullanma veya nonlateks eldiven kullanma gibi basit önlemlerle duyarlı kimselerde semptomların ilerlemesi durdurulabilir ve yeni olguların duyarlanmasına engel olunabilir^[19].

KAYNAKLAR

- Ebo DG, Stewens JW. IgE-mediated natural rubber latex allergy: Practical considerations for health care workers. *Ann Allergy Asthma Immunol* 2002; 88:568-75.
- Mak RKH, O'Gorman-Lalor O, Croom, Wakelin ASH. An unusual case of latex allergy: Contact urticaria from natural rubber latex in chocolate bar wrappers. *Clinical and Experimental Dermatology* 2005;30:187-93.
- Taylor JS, Wattanakrai P, Charous BL, Ownby D. Latex allergy. In: Leung DYM, Greaves MW, (eds). *Allergic Skin Disease*. 1st ed. Basel: Marcel Dekker, Inc., 2000:237-69.
- Von Krogh C, Maibach HI. The contact urticaria syndrome. An update review. *J Am Acad Dermatol* 1982;5:328-42.
- Eren OÖ, Bozkurt B, Karakaya G, Kalyoncu AF. Sağlık personelinin farklı bir meslek hastalığı: Lateks allerjisi. *Astım Allerji İmmünoloji* 2005;3:68-72.
- Poole CJ, Nagendran V. Low prevalence of clinical latex allergy in UK health care workers: A cross-sectional study. *Occup Med(Oxf)* 2001;51:510-2.
- Yassin MS, Lierl MB, Fischer TJ ve ark. Latex allergy in hospital employees. *Ann Allergy* 1994;72:245-59.
- Şener O, Taşkapan O, Ozangüç N. Latex allergy among operating room personnel in Turkey. *Invest Allergol Clin Immunol* 2000;10:30-5.
- Wrangsjö K, Wallenhammer M, Örtengren U ve ark. Protective gloves in Swedish dentistry: Use and side-effects. *British Journal of Dermatology* 2001; 145:32-7.
- Doutre MS. Occupational contact urticaria and protein contact dermatitis. *Eur J Dermatol* 2005; 15:419-24.
- Turjanmaa K. Update on occupational natural rubber latex allergy. *Dermatol Clin* 1994;12:561-7.
- Mertes PM, Laxenaire MC. Anaphylactic and anaphylactoid reactions occurring during anaesthesia in France. Seventh epidemiologic survey (January 2001-December 2002). *Ann Fr Anesth Reanim* 2004;23:1133-43.
- Sommer S, Wilkinson SM, Beck MH ve ark. Type IV hypersensitivity reactions to natural rubber latex: Results of a multicentre study. *Br J Dermatol* 2002; 146:114-7.
- Nettis E, Assennato G, Ferrannini A, Tursi A. Type I allergy to natural rubber latex and type IV allergy to rubber chemicals in health care workers with glove-related skin symptoms. *Clin Exp All* 2002; 32:441-7.
- De Groot H, De Jong NW, Duijster H. Prevalence of natural rubber latex allergy (type I and type IV) in laboratory workers in the Netherlands. *Contact Dermatitis* 1998;38:159-63.
- Linn Holness D, Mace SR. Results of evaluating health care workers with prick and patch testing. *Am J Contact Derm* 2001;12:88-92.
- Güleç M, Çalışkaner AZ, Karaayvaz M. Astım hastasının cerrahi operasyon sürecinde değerlendirilmesi. *Astım Allerji İmmünoloji* 2004;2:147-56.
- Can ÖS, Ökten F. Operasyon odasında çalışma riskleri. *Türkiye Klinikleri J Anest Reanim* 2004;2:103-12.
- Filon FL, Radman G. Latex allergy: A follow up study of 1040 healthcare workers. *Occup Environ Med* 2006;63:121-5.